Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 88 (7005). | 1990 сыл. От ыйын 24 күнэ. ОПТУОРУННЬУК | Сыаната 3 харчы

АЛААС СИР ОТЧУТТАРА

(Репортаж)

Үрүҥкүтэ оройуоҥҥа эрэ буолбатах, республикаҕа тиийэ биэнгиин сураҕырбыт Улахан Сыһыы киэҥ ходуһата килэччи охсуллубут. Манна үрүҥ илгэ үрүйэлээн сүүрүгүрбүт ахан сирэ. Сибилигин аҕай быстарыллыбыт күөх от сыта саба биэрэр. Кууллаҕа үс буруустаах оксору холбоммут МТЗ трактор турара ыраахтан көстөр. Остуол ньуурунуу көнө хонууну сыыйтаран отчуттар отууларыгар тиийэбит. Хаһаайыттар оттубут кутааларыгар чэй оргутан букунаһаллар, аттыларыгар сытар күтүр улахан күөт ыттара атын дьон кэлбиттэригэр суоһурҕаан аҕыйахта «мон» дэтэлээтэ даҕаны, иччилэрэ буойбуттарын истэн, туһа тахсыа суох диэбиттии, тоттору сытыһан кэбистэ.

Кэпсэтиһэн билбиппит Н. И. Ноев салайар звенотун оҕустарааччылара эбит. Сааһынан арыычча аҕата Р. П. Степанов бэрт ылбаҕайдык кэпсэтэр оҕо буолан биэрдэ. Биһиги үөрдүбүт. Кистал буолбатах, үгүс ыйытыы күүһүнэн биирдии тылынан хоруйдааччылар суох буолбатахтар. Очноҕуна хаһыат үлэһиттэрэ, атын даҕаны представителлэр улахааныык эрэйдэнээччилэр, үлэ-хамнас хаамыытын, үлэһиттэр санааларын ситэ билбиттэригэр тиийэллэр. Смеиниҥгэ Сергей Анемподистов чэйин оргута охсору уотутар эбии мас быраҕар.

— Оҕо кииpбиппит аҕыйах хонно, Үлэбитин Батыгыраас Арыылааҕыттан саҕалаабыппыт, Мунньаачылларбыт уонна кэбиһээччилэрбит билиҥҥи онно үлэлии сылдьаллар. Оттон биһиги Хоннобору бүтэрэн баран манна эһиги эрэ иннигитинэ кэлбиппит. Били фермабытын эбэ уонна сирэй кырсын хоруттаҕын кабиспиттэрэ быйыл үүммүт аҕай. Арааһа 20-чэ от кэлэрэ буолдуо. Оттон Хоннобор тэһо да кыратын иһин балачча үүнүүлээх, түөрт хас от тутар кыахтаах. Быйылгы былааммыт 500 тонна, үс тракторданахпыт, алтыабыт, — диир Роман Петрович.

Ортотугар булгунньахтаах, ол аннынан күөллээх Батыгыраас Арыылааҕар тиийэбит. Уҥуор боковой мунньары холбоммут МТЗ трактор тоттору-таары сүүрэрэ. Исаков ньыматынан кэбиһэр агрегаты соспут ДТ-75 маарканаах трактор, океан хараабылыныы, аа-дьуо лөглөйө устара көстөллөр. Ол ахсын транспортер биир тэгиник күөх оту быраҕар, ону түсчүттэр атырдьаҕынан наадалаах сирдэригэр тэнитэ быраҕаллар. Атын дьон кэлбиттэрин көрөн тракторист биһиги туһаайыыбытыгар кэлэн тракторын аа-дьуо тохтотор. Кабинаттан толуу көрүҥнээх звеньевойбара Н. И. Ноев ыстанан түһэр. Ону кытта тэҥҥэ балачча үрдээбит отторун үрдүттэн түсчүттэр Д. Д. Лукин уонна Вася Рахматулин ыстаннаталлаан кэбиһэллэр. Саха дьонун сиэрийэн араас сонуну сураһыыттан кэпсэтии саҕаланар.

— Быйыл от үүнүүтэ былырыыҥҥытыгар тиийбэт, — диир звеньевой Николай Иванович Ноев. — Аҕыйах сылга 500-тэн тахса тонна дороххой аһылыгы соҕотуонналаабыппыт. Онон быйыл сорудахпыт ол сиэринэн. Маршруппут киэҥ. Бу анар аҕыйах алаас балачча үүммүт. Оттон тии ньэхтээх Уус Алааһын, Үргүлдьү, Хараҥа Уулаах, Нуучча Алааһа, Буол Тииттээх үүнүүлэрэ мөлтөх. Аммыт аластарбытын бүтэрэн баран Хоңдукан, Бабаҕалан Туой үрэҕэр тиийэн оттооһуну түмүктүөхтээхпит. От ыйын 17 күнүттэн үлэбитин саҕалаабыппыт. Бэҕэһээ түөрт оту туруорбуппут, Бүгүн мунньарбыт моһуоктаак итиһиҥ үһүс оппутугар сылдьабыт. Алдьаммататахпытына-кээһэмматахпытына син үлэлии сатыахпытын сөп этэ. Отуута хоно сылдьан үлэлиибит. Соруктут — былааммытын толоруу. Ол билигин хайдах буолара биллибэт, Күн-дьыл хайдах туран биэрэриттэн, от үүнүүтүттэн тутулуктаах. Ходуһабыт кыра-кыра аластар буоланнар, көһөн иһэбит.

Ити турдахпытына үһун субурҕа от күрүөлэрин субуруччу үүртэлээн мустарааччы Г. М. Федоров тиийэн кэлэр. Салайааччылара Н. П. Ноев Хадаар эрэ отделениетыгар буолбакка, Эрилик Эристиин аатынан совхозка биир тэһүү механизатор. Бэрт элбэх сыл сүөһү аһылыгын соҕотуонналаабыт опыттаах. Звено чилиэннэрэ бары даҕаны оту соҕотуонналааһыныгар үгүс сыл үлэлээбит дьон, Оҕустарааччылар ходуһаҕа арыыччы эрдэ киирбиттэр, Кинилэр сменанан үлэлииллэр. Онон балачча саппаастаахтар, кэбиһиини хаай бат туһугар кыһаналлар. Күнүскү режимнэрэ үлэ хаамыытыттан тутулуктаах. Наада түбэлтэтигэр сороҕ күн түүн 12 чааска диэри үлэлииллэр. Үксүгэр киэһэ 10 чааска тохтууллар. Сарсыардатын тоһо кыаллары ынан эрдэлии сатыыллар. Отууларын прицеп үрдүгэр оҥостон көһөрө сылдьаллар. Онон хаһан түбэһиит сирдэригэр туох даҕаны түбүгэ суох хонор кыахтаахтар.

Улахан Сыһыыга Хаһаахсыт диэкиттэн сүөһү үөрэ хотоҕостуу субуллан киирбитин көрөн оҕустарааччы Р. П. Степанов: «Оо, улахан отчуттарбыт киирдилэр», диэн саҥа аллайа түстэ. Бу эргин аластар быһыттара эргэрэн сүөһү олох ичэбэт буолбут. Ардыгар Чаҥар диэкиттэн Хара Хомустаах фермата ынахтара «ыалдьыттаан» бараллар үһү. Үрүҥкүтэ биир биллэр механизатор билигин пенсионер Д. К. Лукин үүрэ сатыырыгар бэрим мэттэр эбит.

Алаас сир отчуттара ити курдук үлэлэрин саҥа саҕалаабыттар. Сыыйа үлэ фронтун таһааран балаһыанньаттан көрөн былааннарын үлэлиир баҕалаахтар. Аҕыйах сыл күнэгэ 7-лии оту туруорар түгэннэрдээх этилэр. Онон быйыл даҕаны он нуларын буллахтарына кинилэрэ-атахтара бар үөрэниэҕэ тэтэмнэрин эбэргэ суоттаналлар.

Холуба хоһууттара үлэлиир миэстэлэрин булан тааһ, трактордарын харбурусаан «сэтэлүнниэрээт», субурҕа субуулар отторун кэбиһэн үлэлиэлититнэн, оттон Гаврил Федоров субуутун салгыы субуруппутунан, үлэ биир күрүс мууһлатын ылан илытыыта бардылар.

С. АЛЕКСЕЕВ.

СНИМОКТАРГА: (хаҥастан уҥа) оҕустарааччы Р. П. Степанов, түсчүт Вася Рахматулин звеньевой Н. И. Ноев, мустарааччы Г. М. Федоров, түсчүт Д. Д. Лукин; кэбиһиилээх оттор.

Т. Кардашевскай фотолара.

ТӨЛӨҺҮТҮҮ МААСТАРДАРА

(Семинартан бэлиэтээһиннэр)

От ыйын 18—19 күннэригэр оройуоҥҥа сүөһүнү күһүҥҥү уотуута анаммыт республикатааҕы зональнай семинар ыытылынна. Манна Лена илин эҥэриннээҕи оройуоннартан (Алексеевскайтан уратыт) делегациялар састааптарыгар баллар: төлөһүтүү маастардара, ОАПХ-лар уонна совхозтар кылаабынай зоовет-специалистара. Семинары Госагропромтан сүөһү иитиитин отделын начальнига А. П. Костенко уонна биһиги оройуонтан ОАПХ председателэ С. Н. Яковлев бэһилээн көһүлээн ыыттылар. Семинарга ССКП райкомун иккис секретара Т. В. Ноев кыттыыны ылла.

Семинар бастакы күнэ үлэтин, тэрээһинин быһаччы миэстэҕэ көрүүгэ, опыт атастаһыытыгар ананна. Ыалдьыттар «Мугудай» совхоз Төлөйдөөҕү отделениетын П. Н. Нестеров салайааччылаах мэчат сүөһүнү төлөһүтээччилэр баалаларыгар сырыттылар. Манна миэстэҕэ буолбут семинар практическай чааһын бу совхоз директора И. А. Пинигин совхоз үлэтин-хамнаһын уонна быйыл оройуоҥҥа саҥа тэриллибит «ыһыгы заводун туһунан билиһиннэриититтэн саҕалаата. Кини кэнниттэн арендатор П. Н. Нестеров үлэтин опытын сиһилии кэпсээтэ.

Төлөй отделениетын төлөһүтээччилэрэ быйыл тохсунньуттан арендаҕа киирэн үлэлииллэр. Отделениэ 500-тэн тахса субан сүөһүтүн (барытын ньирэйин киллэрэн туран) бу 12 киһилээх звено көрөр-истэр. Саас 340 сүөһүнү бостууктарга туттарбыттар. Итиннэн күһүҥҥү уотуута 110 сүөһүнү туруорар быланнаахтар. Былырыын 45 хонукка 126 сүөһүнү күнэ хас биирдиилэрин 1-лии кг төлөһүтүттэр. Күнгэ сүөһүнү иккитэ аһаталларын табылааннаан мэччирэҥҥэ таба туһаммыттар.

Сыл бүтэһигэр барыта 540 центнер үрдүк хаачыстыбалаах эти туттарарга дуогабардаахтар. Звеноҕа быйыл 87 тыһ. солк. хамнас фондата көрүллүбүт. Итинэ атын бары эрэскуоттар эмиэ киирэллэр. Ылыллыбыт барыстан 30 бырыһыанын производственнай кэпитэллиигэ хаалларыахтаахтар.

Ол эрээри үгүстэр, ол иһигэр Якутскайдааҕы научнай - производственнай холбоһук сүөһү иитиитигэр отделын сэбиэдиссэйэ, тыа хаһаайыстыбатын наукатын кандидата И. С. Пермяков, бэлиэтээбиттэрин курдук, миэстэҕэ үлэни научнай төрүккэ олоҕуран тэрийии, онуоха ирдэбилэ суох. Бу үгүстэр ыарыылара. Холобур, төлөйдөр сүөһүнү уотар площадкалара атыттартан лахсыык чорботот. Үрүҥкү сабылын миэстэтигэр күрүө-хаһаа, сүөһүнү хоннорор хахха, сарай туттубуттар. Сүөһүгэ бурҕуу хааһылаан сиэтэллэр. Дьэ, итинник, бэрт бостуой тэриллиилээх базаҕа дьон, бостууктар кыһамньылара, үлэҕэ эппиэтиэтэрэ эбиллэн үлэ балачча түмүктээх буолбут.

Туох хаһыык иннинэ, ордук Саха сирин усулуобуйатыгар сүөһүнү күһүҥҥү уотууга сир-уот, аһылык, уу—барыта быһаарыылаах оруоллаах. Онон уотар площадкалары хаһана түбэһиэх оҥорор кыаҕа суох, улахан, ночоотоох даҕаны. Бастатан, уотар площадкаҕа бары ортүмэн табыгастаах сир булуллуохтаах, Онуоха, кылаабынааҕа, уу адьас үрдүттэн буолара сөп. Этэр курдук, сүөһү уу салгыннаах. Сүөһү этин химическэй састааба 75—80 бырыһыана уу. Онон кыаллан уулатыллыбат сүөһүттэн, төһө да үчүгэй аһылыгы турдар, элбэх эбилиннини ылбаккын. Иннигинэн, уотуллар сүөһү турар, көрүллэр сирэ элбэҕи быһаарар. Холобур, хас биирдии сүөһүгэ площадкаҕа көрүллэр, аһатыллар сирэ 16 кв. метртэн кыараҕаһа суох, оттон сарай, хахха анныгар миэстэтэ 4 кв. метр буолар эрэн улатыллыбат сүөһү убаҕаһа кини мустар, төлөр сирин бадараан оҥороро биллэр суол. Онон сирэ чоху көхсүн курдук томтор сирдээх буолара хайаан да учуоттаныахтаах. Сарайа, хаххата мускаланыахтаах. Сүөһү ноһуома сыллата кэриэтэ ыраастаныллыахтаах. Үсүһүнэн, балаҕан ыйыттан сүөһү хаамар. Сир-уот хаһыыганааһыт маҥнык кэмигэр сүөһүнү мэччитэр адьас сыыһа. Ол онноҕор миэстэтигэр, күрүөлээх-хаһаалаах сиргэ, күөх масса, от ыһан аһатар кэдьүүһэ ордук улахан. Аны долборуокка түүҥүн эмиэ от, бурдук бастыбакка баар буолара ситиһиллиэхтээх. Ыһата, хайа кыалларыгар аһылыга далайа наада. Аһылыгын 10-нуу хонугунан уларытан, көрүҥүн, эргитэ тутан биэриэххэ. Тэрдүһүнэн, үлэ режимин табан туттуу — түмүктээх үлэ мэктиэтэ. Сүөһүнү сарсыарда эрдэ, биир 6-7 чаастан аһатыахха, киэһэтин 4 чааска. Ол онноҕор күнүһүн үһүннүк сынньатар, мэччитэр ордук.

Көстөрүн курдук, научнай төрүккэ олоҕурбут ученайдар сүбэлээһиннэрэ уонна миэстэлэргэ быһаччы үлэлии сылдьар дьон опыттара хайа да өртүнэн туһалаах эрэ буолла. Ыалдьыттар «Мугудай» совхозтан уратыы оройуоннааҕы эт-үүт комбинатын саҥа тутуллубут убойнай сыаҕар, «Агропромстрой» МПМК уонна «Агротехснаб» предприятие подсобнай хаһаайыстыбаларын көрдүлэр.

Семинар иккис күнүгэр ыалдьыттары кытта райсовет исполкомун председателэ Е. А. Борисов көрүстэ уонна кылгастык оройуон олоҕун, социальнай-экономическай сайдыытын билиһиннэрдэ, сорох боппуруостарга эппиэттээтэ. Көрсүһүү кэнниттэн сүөһүнү уотууга аналлаах теоретическай лекциялар ааҕылынныллар.

С. СМИРНИКОВА,
хаһыат анал. корр.

БАХСЫ ВЕТЕРАННАРА

Оттооһун быйылгы сезонугар Николай Николаевич Местников «Бахсы» совхозка 8 киһилээх звенону салайар. Ветераннар 50 тонна үчүгэй хаачыстыбалаах дороххой аһылыгы бэлэмниргэ соҕотуммуттара. Кинилэр Куула Эбэни сүөһү атаҕыттан былдьааннар үлэлэрин ситэ саҕалаабыттара. От ыйын 20 күнүгэр түмүгүнэн 20 тонна оту чөмчөттүлэр.

Звено тэһүү үлэһиттэринэн ветераннар В. В. Тарабукин, В. А. Гоголев, Г. Т. Мохначевскай, И. Е. Красильников буолаллар. Бу күннэргэ кырдьаҕастар Куула Эбэни бүтэрэннэр Алаас Эбэҕэ киирдилэр. Оҕонньоттор күн-дьыл туран биэрэр усулуобуйаларын таба туһанан сорудахтарын толорорго бигэ быһаарыылаахтар.

С. НИКИТИН,
хаһыат общ. корр.

ПАРТИЯҒА ХАЙДЫҢЫЫ ТАХСЫБАТА

От ыйын 19 күнүгэр, чэппиэрга, партия XXVIII съезвин делегата Г. М. Сысолятиныын оройуон общественнойын көрсүһүүтэ буолла. Съезд делегата сэнэргэйинэн Россия коммунистарын улахан форумуттар ыытыыны ылыытын туһунан кэпсээнниттэн сабалаата уонна боппуруостарга эпиэттээтэ. Г. М. Сысолятин бу этиитин ыра кылгатыылаах бэчээттинбит.

Россия Коммунистическай партиятын Киин Комитета барыта талыллыбыт ыстанан баран Москва, Ленинград, Уллаановскай кордук уобаластар сэбилэрин конференцияларыгар репрезентация оногорботтор. Россия Киин Комитетыгар киэнэйэн киллэрэргэ, атыы уобаластар оногорбуттар. Иннэ гынан оногорбут уобаластар тэнийэрин Киин Комитетка киллэрдибит, Онон конференцияларга репрезентацияланыыт дьоннор, быһааран эттахха, Ленинград, Москва куораттар делегаттара куолуоннар аны күүнэгэ диэри съезвит кэпсэ хаалла. Онон билигин таһаарыс Полозков Киин Комитет сорох дьоннорун ыытары Россия Коммунистическай партиятын Программатын, Уставбын уонна атыы документтэри баламан ыйыгар диэри оногорон баламмэк тиийэхтэхтэр. Онту съезд кэнис этэбытар туруорсуохаахтар уонна ылыныахтаахтар. Россия съезвин туһунан эттахха итиннинэ.

От ыйын 2 күнүттан 13 күнүгэр диэри Советскай Союз Коммунистическай партиятын XXVIII съезвэ буолан аста. 4683 делегат кыттыыны ылла. Хайыыттан, ралыоттан истэн-билэн олороруут, Барыта 9 боппуруоһу дьүүлэстибит. Ол ыйыгар урукку сүүтүгэр туруорулуубатах боппуруостар күөрэй диэн холобурдаан эттэхха, партия Киин Комитетын политбюротун силиэннэрин уонна кандидаттарын, Киин Комитет секретардарын отчуоттаан истиэн буолла. Сорох секретардар уонна сэдэтэллэр секция мунньахтарыгар отчуоттаныахтылар. Бу урукку ортотылар. Бу съезд быһаарда. Авангарднай типтээх салайар партиянан буолар иннин охсуһар партиянан хаалларарга диэн дьаһал тарыста. Бу съезкэ программнай суолталах улахан сайабылыанньаны ылынныбыт. Мин саанаабар, нс хоһоонно улахалыык тупсарыллыа, балайда үүгэй документ ылылыннА. Бу документ билигин Программа ыыллыар диэри программаны солбуйуохтаах. Партия саҥа Программатын оногоруута М. С. Горбачев баһылыктаах 125 киһиттэн саставаатаах комиссия тэриллиннэ. Бу комиссияҕа биһигиттэн А. Н. Алексеев киирдэ.

Улахан документ саҥа Уставы ылыныы буолла. Устаав бастакы быраайыагыттан улаханнык уларыйбытын, партияны көмүскүүр, харыстыыр нс хоһоонноҕун бэлиитэхнин баҕарабын. Съезд итинн таһынан 14 резолюцияны ылынна. Ол иннигэр экономическай реформаны ыытыыга уонна рыночнай сыһыаннаһыларга киириигэ партия политиката диэн улахан мөкүүрдээх резолюцияны, крестьянство болаһыаннаата уонна партия аграрнай политиката диэн биһигиги кэмнэ эпиэттэйэр нс хоһоонноох резолюцияны ылынна. Үсүһүөн, партия байыаннай политикатын туһунан резолюция ылылыбытын этэр наада. Манна утарсыы улахан. Байыаннайдары утары тыл этээччилэр байыаннай чаастарга уонна КСВК салаалларыгар партийнай тэриллэлэри суох оногоруу туруорустулар. Байыаннайдар буоллаҕына, сулуусыаттан боскоммут эйбэх киһи үлэтэ, дьиэтэ суох сылдьарын, көмүскэлэ-харыскала суох буолбуттарын туһунан сиэрдээхтик туруорустулар.

Итинн таһынан партия маассабай информацияны средстволарын туһунан резолюция ылылынна. Уорэх, наука, культура салаалларыгар партия политикатын туһунан диэн уонна «О защите демократических прав и против гонений коммунистов» диэн резолюциялары ылынныбыт. Бу документ Советскай Союз коммунистарыгар эрэ буолбатах, ааннан дойду коммунистарыгар аналан туһаайылынна. Итиэннэ сэргэ национальнай политикаҕа уонна ыччатааҥка туһаайыллыбыт резолюциялары, барыта 14 резолюцияны ылынныбыт. Итиэ документтэрэ биһиги партиябыт иннинэ суоллаах ыйар документтэрэ аҕалбыт.

Бу съезкэ Советскай Союз Коммунистическай партиятын тэрээһин уонна идейность ортунэн сайдыбытын быһаардыбыт диэн чопчулаан этэрэ наадалаҕынан аҕабын. Ол эрээри, съезкэ хайдыһыны таһаараары демократическай платформа уонна да атын сүүрүннэр ортулэриттэн туруоруу баар буолла сырытта. Демократтар бу позициялара кыайтарара өссө Россиятаары коммунистар улахан форумнарыттан биллибэтэ, Киһилэр сабырыйдардылар. XXVIII съезкэ наҥиэр тылларостэрэ биллэрдик молтоотто. Аны туран бэйэхэрин нетэригэр хайдыһаллар эбит. Ол съезкэ дьэтэктик көһүннэ. Гусев диэн киһилэрэ бу дьону собуллэбэлиин, биһиги программабыт атын, онон ССКП кэккэтигэр хаалабын диэн сайабылыанньа оногордо. Съезкэ хайдыһыы тахсыбата. Ол эрээри демократтар аны күүн конгресс ыытабыт диэн биллэрдилэр. Киниэлэртэн биир лидердэрэ Травкин диэн киһи куораттары кэрийтэлии сылдьар социал-демократическай партияны тэрийээри.

Ылыллыбыт документтэрга, онту тэнэ Устаабка даҕаны Советскай Союз Коммунистическай партията рабочай кылаас, баһылыан аймах уонна интеллигенция, онтон да атын социализм иннин турар социальнай күүстэр интэриэстэрин көмүскүүр уонна ол иннин турунар диэн этиллиннэ. Итиэ — принципиальнай балаһыанньа. Биһиги партиябыт коммунистическай кэскил уонна социализм иннин охсуһар диэн итиннэ этиллиннэ. Партия ылыммыт документтэрэ Маркс, Ленин идеяларын айыныыллаахтык сайыннарар уонна интернационализм иннин турунар, дойдута гражданскай сүбалэһик иннин турунар диэн тезис киллэриллиннэ. Партия наадыйар өртүгэр уларыта тутуу иннин охсуһуо диэн итиэ документтэрга бигэргэтиллиннэ.

Социальнай - экономическай политикаҕа үс суол сүрүн хайысха турда. Бастатан туран, аҥыл боппуруоһа туруорулунна. М. С. Горбачев түмүк тылыгар бэлиитэбитин курдук, бу боппуруос быһаарыллар түбэлтэтигэр бары социальнай тыҥаһыныыннаах боппуруостар 70—80 бырыыннара быһаарылла сыһыа этэ диэн буолар. Онон бу тыын боппуруос. Маарыан эпиэт резолюциябар бу кэлэр пятилеткаҕа тыа хаһаайыстыбатын үөскэтиэн түмүгүн улаатыныарарга этэ сылдьыбыттарын съезд ылыммата. Маныыс сыыпаралары ыйар сатаммат диэн буолла. Онон уопсай тылынан этиллиннэ.

Иккис улахан боппуруоһунан рынокка сыыйа киирии боппуруоһа туруорулунна. Россия коммунистарын конференциятыгар рынокка быһаччы киирии сөбүн туһунан саҥа - этиллибитэ. Ол балайда уларыйан, рынокка сыыйа киирии туһунан правительство ылыммыт Программата сүүнньүнэн биириннэ. Үсүһүнэн, дьиэ-уот боппуруоһа көтөҕүллүннэ. Бас билии албэх көрүүгэрин туһунан боппуруос эмиэ көтөҕүллүннэ. Биир суол бас билии монополиядыыра сатаммата ыйылынна.

Аграрнай политикаҕа баайынайы чөлүгэр туһэрии туһунан күүскэ турда. Эбии үүгэнүт тыа сирин колхозтарын уонна совхозтарын иэстэрин сотторо диэн уураах тахсыбытын иннитэннэ буолуо. Үүс делегаттар идеологиия суох буолбутун, идеология хаалбытын туһунан күүскэ этиллэр. Теория суох буолла, барыта ыччат

Советтар түбүктэрэ

БИИР КИҺИ КУРДУК ТУРУНУОХХА

Оттооһуҥҥа бииһиги совхоһут оройуоҥҥа саамай ыарахан балаһыанньалаах дьоннох, бука, окуннааһын буолуо суоҕа. Ааспыт түөрт сылга бэйэбит хо-... наарбытыттан былааннааҕ от 42 эрэ бырыһыанын ылбыппыт, быйылгы куурааҥ итиини өссө уустугурта. Ол эрээри совхоз салалтата ааспыт сыллааҕытааҕар өссө үгүөрү оту соҕотуоппалыырга соруктуруорда. Ол ииниттэн атын оройуоннары, «Мындаҕаайы» совхоһу кытта этиилэр ыытыллыннар, звенолор оттуохтаах сирдэригэр көттүлэр.

Общественность. Советтин уустук кэмигэ совхозка тугунан көмөлөһөрүй? Төһө да атын сирдэринэн көһүү буолбутун иһин, совхоз атын, салаа үлэлэрэ тохтоон хаалбаттарын курдук тэрээйин бэлиэтэнэ. Ол курдук, 3 звено күрүө тутуутугар, 2 биригээдэ тутууга үлэлиэхтэрэ. Билигин 3 хотон дьардьамата тутуллан турар. 1000 тонна истээх сарай ситэриллэр. Онон сүбэлэһэн баран общественность күүһүн итиэргэ туһааҕарга быһаарыннибыт. Күрүө тутуутугар субуотунньуктар буолуохтара.

Ыалларга барыта 468 ынах сүөһү, 100-чэкэ сылгы иитиллэн турар. Ону аччаппат иһин туруналыт. Быйыл дьон хаһаанҥытааҕар да сирдэн үчүгэйдик хаачыйыллыннар, совхоз салалтата өйөөтө. Сэрии ветераннарыгар, инбалииттарга, көһүүгэ сылдьыбыттарга 15—20 центнери оттоон ыалларыгар сир сыыһарыллыыта. Атыттар совхозка 50 бырыһыан оттуохтара. Сайабыллыына киллэрбиттэр бары сирдэниллэр.

Совет атын соругунан сайыҥҥы кэмигэ үлэһиттэри идеологическай хаачыйыыга кыһамньыта уу-руу буолар. Алта депутатскай пост тэриллиэ. Олору исполком идеологическая комиссията (председатель К. Н. Протодьяконова) салайар. Эмп, эргиэн, олох-дьаһах өҥөтүнэн хаачыйыы үлэһиттэрин хабан туран нэдиэлэ ахсын Сүөсүһүт күнүн ыыталлар. Киинэлэри кытта культура үлэһиттэрэ эмиэ сылдьыһаллар. Субу сотору маныыһыт күнүн ыытарга бэлэмнэнэллэр. Саныллык, ходуһа үлэһиттэригэр дойдуга буолар боччумнаах событиелары сырдатыахтара, оройуон, совхоз үлэнэн хаамыыларын билиһиннэриэхтэрэ. Идеологическай хаачыйыыга олохтоох радио эмиэ туһаныллыаҕа. Мугудайдааҕы Культура дьиэтин агитбригадатын күүтэбит. Совхоз производствотыгар улахан дьону сэргэ 5 үлэ, сынньалаҥ лааҕырыгар түмсэн оҕолор эмиэ үлэлииллэр. Киинэ сүрүн үлэлэрэ күрүө тутуута, 200 гектардаах элбах сылаах от ыһыллар сирдээхпит, ону күрүөлүөхтээхпит.

Итн үлэлэрэ кытта кыстыкка бэлэмнэнии алтыһар. Онно эмиэ элбэх үлэһит илии наада. Быйыта, кэһиллэк дьоно оҕотуттан кырдьаҕаһыгар тиийэ турунан, түмсэн үлэлиэхпитинэ, эһиилгэ кыстыкка вчигэс дьиэлээх уоттаах, сүөһүбүтүгэр тотоойу, дэлэй аһылыктаах буолуохпут. Бахсы нэһилиэгин олохтоохторо итиини таба өйдөөн, сайыҥҥы күргүөмнээх үлэҕэ кохтоох, түмсүүлээх буолалларыгар баҕарыах этим.

В. ОКОНЕШНИКОВА,
Бахсы сельсоветын председателэ.

Хаһаайыннааһын механизма

КӨДЬҮҮСТЭЭХТИК ТУҺАНЫАХХА

Окко киирииигэ хайа да техника бэлэмэ олус мөлтөх. Тоҕо маннык? Бастакытынан, трактор тиийбэт. Дьиҥинэн, тракторбар суох буолбатахтар, бааллар. Оройуон совхозтарыгар 368 трактор баара биллэр, манна эбии, арыый хойутаан да буоллар, 36 тракторы эбии ыллыбыт, өссө саҥа кэлиттэн 5 Т-16 тракторы күүтэбит. Маны таһынан аҕыйах даҕаны буоллар, оскуолалар эмиэ булуналлар, ылаллар. Онон окко киириибитигэр тракторбарбыт ахсаана 406 тиийэр.

Мантан хаһа окко үлэлиириий, төһөтө бэлэмнээҕий? Дьэ, бу боппуруоһу тула, хас муннаах ахсын кэпсэтиһэбит, илдьиритиһэбит эрээри мугүрүй буола илиикпит. Трактор түругар сирэй эппиэтинэһи механизатор сүгэр. Этэргэ дылы, туһааннаах техника киһи подотчета. Маны тракторист ылыныан наада. Үгүс трактористар ону өйдөөбөт курдуктар, техникаларын харыстыы сатаабаттар, эбэтэр техническэй билиилэрэ мөлтөх буолан, ордук өрөтөх муөннэр кэмнэригэр, олус элбэх бириэмэни сүтэрэллэр. Оттон бу табаарыстар бэйэлэрин билиилэрин үрдэппэттэр, трактор турдаҕына даҕаны механик оҥорон биэрэрин кэтэһии буолар. Бу бэйэтэн көлбөрү эппиэтинэһи түнүү буолбатах дуо? Өссө сороҕор ааһа баран «аһаан» баран алдьатыахтара турдаҕа. Онно даҕаны, чөлүгэр түһэрии, саппаас чааһы көрдүү, оҥорторо механик сүүрэр, эппиэттиир. Тракторист хаһан механик булан аҕалыар диэри «сынньанар».

Кэлин кэмҥэ совхозтар инженернэй сулууспалара техническэй хаачыйыыны умуннулар, өрөмүөнү бэйэбит оҥоробут диэн аттаан эмиэ мөлтөттүлэр. Тракторлары арендаторларга сыһыарыы түмүгэр эппиэтинэһи эмиэ бэйэлэриттэн уһулуннулар. Сорох совхозтар трактор тиийбэтин үрдүнэн МТЗ курдук тракторлары биирдиилэн дьоҥҥо атыылаатылар. Маннык ыскайдааһын салҕанан бардаҕына, били этэр, тиийбэт-түгэммэт балаһыанньабытыттан хаһан тахсабытый? Бу итэҕэстэри бары билэр эрээрибит совхозтар директордарыттан саҕалаан олус бытааннык, көһүүнүк сыһыаннаһабыт. Совхозтар өрөмүөннүүр базалары тупсарыыга, кэпэтиитэ, сөптөөх слесардарынан, специалистарынан хаачыйыыга суолта биэрбэттэр. Баар өрөмүөнньүүр мастерскойдары киһилии үлэлэтэр кэмпит кэллэ. Урут, техника сыаната чэпчэки эрдэҕинэ, өрөмүөнинэн өрөскуотуруохтааҕар төһө кыалларынан списаниеҕа ыытан баран, саҥаны ылбыт барыстаах курдук этэ. Билигин техникабыт сыаната 50 бырыһыан улаатыынан, уруккулуу саҥаттан саҥаны ыларбыт кочоттооҕунан техниканы уһуннук, үйэлээхтик үлэлэтэрбит олох көрдөбүлэ буолла.

Манна эбэн эттэххэ, биирдиилээн дьоҥҥо тракторбар, холбоһор техникалар атыыланалларыгар суот-учуот олус чуолкайа наада. Тутуһуу актата толору оноһуллан бухгалтерияҕа киирэригэр ирдэбил күүһүргэхтээх. Кэлэр сылтан бэйэбитин бэйэбит көрүнэрбитинэн, техникаҕа сыһыаммытын уларытан, саҥалыы өйүнэн-санаанан техника күүһүн толору туһанан үлэлиэхтээхпит. Билигин тракторбардарбытын арендаторбарга түнэтэрбитинэн сылга 12000—14000 солк. үлэни арендатор тракторынан толорор эрэ буоллаҕына көҥүллүөххэ, биэриэххэ сөп. Оттон кыра буоллаҕына трактор үлэлиир кыаҕын ситэ туһаммаппытыгар тиийэбит. Өскөтүн тракторы 2 эбэтэр 1,5 сменаҕа үлэлэтэр буоллахпытына, ортотунан биир трактор 25000 солк. үлэни оҥорор, совхозка үбү киллэрэр. Трактор тиийбэтэ билигин олус күүскэ турар. Дьиҥинэн, тиийбэхтээҕин бэйэбит биирдиилээн дьоҥҥо атыылааммыт аҕардас итиэн уонча тракторы сүтэрдибит. Аны ааспыт сылга тэриллэ сылдьыбыт кооперативтар билигин бааһынай хаһаайыстыбатынан дьарыктанааччылар Агропромбаҥҥа бэйэлэрэ тус счеттаахтарын быһыытынан, трактор уматыгын көһөрүүнэн атыылаһар кыахтаахтар. Маныаха уматыгы кэмчилээһиҥҥэ, харыстааһыҥҥа хаһаайыстыба салайааччылара эппиэтинэһи урутаан сүгэллэр. Итн биирдиилээн бааһынай хаһаайыстыбаларыгар уонна чааһынайларга туттуллар уматыгы хонтуруоллууллара наада. Техника маннык хайдыыта, дьоҕус хаһаайыстыбаларга түгэтиллиитэ киһи кыаҕын толору туһаныа атахтыыр. Сорох тракторбардары аны кооперативтар айдаан боҕонон булан баран, чааһынайдарга биэрдилэр. Онон техниканы эбии булуҥуу биир суола совхозтарга эмиэ атыыга хайыскалан иэ. Аны чааһынай тракторбаах дьон тракторы үлэлэтэллэригэр көҥүллэрэ даҕаны суох буолуон эмиэ сөп. Ким барыта тракторданыан баҕарар. Ол билигин көҥүллэнэр эрээри, трактор ылбыт киһи СПТУ-га киирэн үөрэнэн тракторы ыытар көҥүл ылыахтаах. Итинчэтигэр эрэ үлэлиир тракторбар көдьүүстээхтик туһаныллар кыахтаахтар.

Совхозтар, предприятиелар тракторбардары билигин бааһынай эрэ хаһаайыстыбатыгар биэриэхтэрин сөп. Биирдиилээн киһиэхэ биэрэргэ техникалара кэмчи. Инниһинэн совхозтарга баар тракторбардары көдьүүстээхтик үлэлэтиигэ эппиэтинэһи сирэй механизатордартан ирдиилэрэ, оттон базалары бөҕөргөтүүгэ, кэпэтиигэ ыйытыгы чопчу бэйэҕэ баар инженернэй сулууспаттан туруораллара наада.

Н. КАЖЕНКИН,
ОАПХ кылаабынай инженерэ.

ӨРӨМҮӨН СИТИҺИИЛЭЭХТИК БАРАР

Алаҕар орто оскуолатын салалтата быйыл капитальнай өрөмүөнү ыытарга туруорсубута. Онно райсовет исполкомун норуот үөрэҕириитигэр салаата үп көрбүтэ. Онон орто оскуола директора Федор Петрович Толстоухов быйыл уоппускатын барбакка, учууталлартан биригээдэ тэрийэн үлэлии сылдьар.

Бу күннэргэ оскуола акылаата эмэх буолбутун көтөҕөн уларыттылар. Сорох сирдэринэн цемениэн куттулар. Муостатын баалкатын, муостатын сапартылар. Аны хорцобуйатын шиферин уларыттаары сылдьаллар.

Оскуолаҕа капитальнай өрөмүөн ыытылларыгар олохтоох «Бахсы» совхоз салалтата (директор Николай Николаевич Попов) көмөтө улахан. Ол курдук, матырыйаалларынан, цементинэн, шиферинэн көмөлөһөр. Итн уустук үлэни ыытыыга совхоз уруйку тутуутун биригээдьэтэ, үлэ ветерана Иван Николаевич Сорокоумов сүбэтэ-амата улахан оруоллу ооньуур. Тутар биригээдэҕэ учууталлар Михаил Иванович Оконешников, Данил Михайлович Пестряков, Тарас Егорович Толстоухов уонна СГУ студена Игорь Оконешников үтүө суобастаахтык үлэлииллэр. Биригээдэ атырдьах ыйын ортотугар үлэтин бүтэрэргэ былаанныыр. Үлэ өссө ситиһиилээх буолуоҕун биригээдэ тутар үлэтигэр сметата суох үлэлии сылдьара атахтыыр. Маны бэрт сотору райсовет исполкомун норуот үөрэҕириитигэр салаата быһаарыан наада.

В. ЛЫТКИН.
Чыаппара.

Эһигини хайдах хаачыйалларый?

„КЭҺИИЛЭЭХ" АВТОБУС

Кэлим хаачыйар биригээдэлээх автобус бастакы рейсин «Чурапчы» совхоз сайылыктарыгар — Тамныкыгар, Түөйэҕэ, Дьаарылааҕар тэллэ. Сайылыктарга сир-дойду ситэн, силигилээн турар кэмэ. Онуоха эбии совхоз маныыһыттара кыһыҥҥы үлэлэрин ситиһиилээхтик түмүктээн, этэргэ дылы, үрүҥ илгэни үрүлүтэн сайаалара кэпон сылдьар. Хас сайылык ахсын автобуһу үөрэ-көтө көрүстүлэр.

Кырдьыга даҕаны, манна туох барыта баар курдук. Олохтоох артистар кыракый концерт бэлэмнээбиттэр, олох-дьаһах өҥөтүнэн хаачыйар оройуоннааҕы комбинат үлэһиттэрэ тута олордо биэрэн баттахтыы кырыйаллар, прическа оҥорон, аллаймыт холодильниктаах, электроприбордаах буоллахтына оҥорон биэриэхтэрин сөп. Оттон кыратыы ыарытыйдахтарына, врач иһиллээн, эмтээн биэриэҕэ.

Кэлим биригээдэлээ киирсибит Сылаҥнааҕы агитбригада чаанэннэрэ саҥа тэриллэн эрэллэр.

Киин сайылыктарга олохтоох үлэ уонна сынньалаҥ лааҕырын оҕолоро киирсибиттэр. Ол курдук, ферма үлэһиттэрэ Изольда Новгородова, Сардана Джанкамбулова толоруулларыгар үҥкүүлэри, Ольга Осипова ырыатын, Полина Макарова уонна Настя Лукина хомусха саҕалыы матыыптарын иһиттилэр. Оттон Маша Лебедева саҕалыы народнай ырыалары ыллаан дьиэрэттэ.

— Бииһиги бу сырыыга кэлим биригээдэни кытта кыттыстыбыт,—диэн кэпсииллэр самодеятельнай артистар.—Мантан сайыы улахан үлэ-хамнас күүтэр. Совхоз фермаларын, ходуһаларын сүүс бырыһыан хабан хаачыйыахтаахпыт. Куһаҕана диэн, бас билэр транспорбут суох. Онон айаҥҥа эрэйдэнэрбит буолуо.

Сылаҥ маҕаһыынын үлэһиттэрэ М. М. Дьячковская уонна М. С. Илларионова билигин хаһаннык баҕарар маҕаһыыҥҥа костоллере маҕаабыт табаардары илдьэргэ ньһаммыттар. Ол курдук, киһилэр «дьаһыыктарыттан» таҥас суунар бороһуок, мыыла, тиис суунар паста, кумаар эмэ, о. д. а. тахсыталаатылар. Сылаҥнааҕы аптека үлэһитэ Л. А. Дьячковская эмиэ хаалсыбата. Киин маныыһыттарга эмтээх набордары, перевязочнай матырыйааллары атыылаата.

Ыанньыксыттар концерт көрөр, лекция истэр кэмнэригэр олох-дьаһах өҥөтүнэн хаачыйар комбинат үлэһиттэрэ А. С. Гуляева, М. П. Адамов соло булбатылар. Ордук парикмахер Анна Гуляева былыс булбакка үлэлээтэ. «Бу абыраннахпын. Аны, бэйэ, дьиэгэ дьиэгээх маастар киинистэн кэлиэр диэри кырыйтарыам суоҕа»,—диир күлэ-күлэ баттаҕын кырыйтаран эдэргэ түспүт Түөйэ отделениетын олохтооҕо Кузьма Коркин. Итя курдук, кэһэ сылдьар парикмахерскай уонча киһини хаачыйда. Михаил Адамов Түөйэҕэ икки холодильнигы, 4 сепараторы «тилиннэрдэ».

«Маннык кэлим биригээдэни аныан тэрийбиппит,—диэн кэпсиир биригээдэни салайан илдьэ сылдьыбыт совхоз партком секретара М. В. Дьячковская.— Олох-дьаһах өҥөтүнэн хаачыйар комбинаттан үлэһиттэри кэпсэлиибит. Биллэн турар, үлэҕэ-хамнаска буһахата сылдьар дьоммутун сэргэхситэр сыаллаахпыт». Оттон маныыһыттары кытары кэпсэтэн көрдөххө киһилэр маннык кэлиини олус биһирииллэр. Ол эрээри маҕаһыын арыый элбэх табаардааҕа уонна телевизор маастараҕа баара буоллар диэн баҕа санаалаахтар.

Б. ПАВЛОВ.

Снимоктарга: хомуска ооньуур Полина Макарова; баянист Иван Сазонов; көрөөччүлэр — Дьаарылла сайылык фермаһын маныыһыттара.

Автор фотота.

● *Спорт* ● *Спорт* ● *Спорт* ● *Спорт* ●

БОКС ТОҔО СЭҤЭЭРИЛЛИБЭТ?

Хатылыга Г. П. Кривошапкин үөрэнээччи уолаттары бокска эрчийбитэ хайыс да сыла. Бастаан утаа икки нэһилиэктэн—Хатылыттан, Болтоҥоов сылдьан үлэлээбитэ. Ону идэтэ да эбэтэ ... быһыылааҕа — физкультурнай үлэһит этэ. Бэйэтэ боксер быһыытынан өссө 1958 сыллаахтан биллэр. Итэ сыл кини оройуон чемпиона буолбута. Кэлин үс төгүллээн Бүтүн Союзтааҕы турнирга кыттыбыта. Икки тиэр үһүс миэстэлээммитэ, биирдэр турнир үрүҥ көмүс призера буолбута, кандидатскай баллы толорбута.

Билигин Хатылыга детсадка завхозтуур, эрчийэр оҕото да аҕыйах.

—Комплекснай спартакиада программатыттан таһаарбыттарын кэнниттэн бокска ким да кыһаммат буолла. Бэл дьарыктанарбытыгар физалы көҥүллээбэттэр. Иллэҥэ суох. Быйыл кыһыны быһа оскуола көрүдүөрүгэр эрчиллибибит. Күрэхтэһиигэ ыытарга этэ наадыйыахтара дуо? Оҕолорум (дьарыктанар оҕолорум этэр) кыһын устата биир да күрэхтэһиигэ сылдьыбатылар. Арай муус устарга бэйэм турууорсан, Маҕаҕа буолбут республиканскай күрэхтэһиигэ кыттыбыппыт. Атын 10 хамаанда барыкырата 10-нуу киһилээхтэр. Биһиги үһүөбүт эрэ. Уолаттарым, рингаҕа тахсыбатах дьон дии тахха, бэркэ киирсибиттэрэ. Болтоҥоттон сылдьар Яша Кривошапкин бэйэтин ыйааһыныгар иккис миэстэлээммитэ. Гриша Кривошапкин, Саша Иванов даҕаны техникаларынан атыттарга сабырыйтарбаттар, арай опыттара суоҕа отө таайар. Бу күрэхтэһии аасыйт өртүгэр оройуон иһинээн эрэ кытталлара, билигин республиканскай буолла. Хайаайыттар аны Союзнай өгортөрөргө туруорсаллар эбит. Тарообиншэрэ олус үчүгэй. Ол оҕо сиэр-майгы, патриотическай өртүнэн иитиллиитигэр сабыдыаллаах буолуон сөп. Холобур, Советскай Союз Геройа Федор Попов (күрэхтэһии кини бирииһигэр ыытылынна), уолээннээҕэ бэртээхэй ахтыыны оҥорбута, балта сылдьыбыта. Оҕолор республикаҕа кыттаах боксердара Николай Жирковы, Виктор Ефремовы кытта көрсүбүттэрэ, аатырбыт «Кыталык» ансамбль концердын көрбүттэрэ,— кэпсиир тренер.

—Арай бийиэхэ спорт бу бэртээхэй көрүҥэр суолта бэриллибэт, баҕалаах да оҕолору араас атын дьаһалларга тардан биризмэ ордорботтор. Мин санаабар, бокс уолаттары иитиэн сөп этэ. Бэйэм икки уолбун онуоха чахчы итаҕайан туран дьарыктыыбын.

Григорий Николаевич үөрүүлээх да, хомолтолоох да кэпсээнин түмүктүүр.

Билигин хас биирдии дьоҕурдаах киһи оптуһатын ычаттарга биэрэрин ирдиибит, олорор сиригэр, оскуола иһинээн араас куруһуоктар, эритэрээстээхтэр түмсүүлэрин тэрийэллэрин көҕүлүүбүт. Куруһуокка дуу, секцияҕа дуу оҕо ахсаана элбэҕэ, ыраайаҕа быһаарар суолталаммакка, чорчу киһи интэриэһэ үрүт тутуллуохтаах. Үөрэтэр сол секция диэн үүтүрүйэр, мин санаабар, саҕалыммата суох! Тоҕо Яша, Саша, Гриша баҕаларын үс ба бэтиэхтээхтэрэ-чый? Григорий Николаевич билигин общественнай тренер быһыытынан үлэлиир. Бэйэтэ элэр саһыттан умсугуйбут спордугар элэрдэри уһуйуон баҕарар. Ол тоҕо ойоммот хайыык кистэлэҥ механизм үлэлиирий?

М. СИДОРОВА.

КҮҮТЭБИТ ДА СУОХ

Чыаппара — «Бахсы» совхоз киинэ. Кини ыардалыһ киинигэр орто оскуола корпустара, спортивнай саала, кулууп, сельсовет хонтуората, эргиэн тэрилтэтин тутуулара тураллар. Итилэри түөрт араас ааарпалаах оһох-тордоох 200 метр иһинэн тайаан сытар котельнайдар ититаллар.

Ити котельнайдары холботолоон кини котельнай оҥорор туһунан уон биэс сыл устата араас бэрэ кэпсэтии, эрэниэрин буолбута да, биллибэт.

Билигин Чыаппараҕа бөһүөлэгэр уонтан тахса котельнай баар. Онно, туох да омуннааһына суох, биэс уонча үлэһит чуолута үлэлиир. Оттон производствоҕа үлэһит илии тиийбэт. Бу котельнайдарбыт таас чоҕунан оттуллубат буоланнар, үүнэн турар хара тыабыт маһын кырдан бүтэрдибит. Ити түмүгэр аламастарга, үрэхтэргэ сааскы уу халаан наайына суох буолан, иһэр уубутугар кэдэннэрэ кииртэн эрэбит. Онон мин санааларбын этиэхпин баҕарабын.

Бастатан туран, бөһүөлэктэргэ киин котельнайдар тутуулара түргэтэтиэххэ. Ити үлэһит илиитэ, оттукка даҕаны быһ н баһыс буолуо этэ. Иккиһинэн, котельнайдары тугунан оттору быһаарыахха. Мин санаабар, гаһынан оттору былааннаах үлэ барара наада. Ол сотору көмкиэн кыаллыбат буоллаҕына, электризацияны туһанар суолу тобулуохха. Үсүһүнэн, кварталынай котельнайдары тутан баран, итиини биэригэ кииниэммит салалтаҕа кииризэххэ. Оттон итиини биэрии бэрээдэгэ, кодьүүһэ үрдүө, каадрда аттестацияланыа, салалтата анал үөрэхтээх специалистарынан хааччыллыа этэ. Төрдүһүнэн, итиини кииниэммит салалтаҕа киирдэхпитинэ, салгыммыт ыраастыра, хара тыабыт харыстана түһүөҕа.

Бүтэһиилэр, улахан бөһүөлэктэргэ кварталынай котельнайдар тутуллуохтарына, олорор дьиэлэри итиитэр системэнэн холоруу хабарга кыахтар үөскүө этилэр. Билиэ турар, сантехоборудование, турбалар, радиатордар, о. д. а. наада буолуохтара. Онно кииниэммит салалта быһаарар өрүөлүөхэ.

Ити мин котеҕор боппуруостарбын райсовет исполкома болҕомтолоохтук сыһыаннаһан, хас биирдии бөһүөлэги үөрэтэн, кэскиллээхтик быһаарылган олоххо киллэриэ диэн эрэнэбин.

В. ЛЫТКИН,
сэрии, үлэ ветерана.

● *Аасыпты эргитэ саҥаатахха* ●

ОЧЧОЛОРГО ОҔОЛОР КҮҮСКЭ ҮЛЭЛИИЛЛЭРЭ

Үрдүк өртүгэр тылыга оҕолор үлэлэрэ быстах-остох биллибин кэлсэрэр буолбатаҕына мин түгү бэйэрбин барытын түмэн эһиэхэ кэпсиинэриэхпин баҕарабын.

Төрүт оройуоммут оҕолоро хаһан барытыгар буоларын курдук армияҕа ыҥырыллыбыт аҕаларын, абаҕаларын, убайдарын, таайдарын солбуйан, тыа хаһаайыстыбатын араас эппиэттээх үлэлэригэр бохтоостук үлэлээбиттэрэ. От, бурдук, оҕуруот, сүөһү үлэлэригэр — барытыгар үгүс үлэни толорон бар-дьон махталын-тапталын ылбыттара.

Оччолорго сүөһү эрэ кэйтэр туһүгар сылы быһа үлэлээбэт этилэр. Бурдугу үүнэрэн оскуолга ас ыыман аҕалыахха диэри, дьэ, сыралаах сылбаллаах үлэ толоруллара. Бурдук араас үлэлэригэр: бааһына бүлбаҕы таһыы, хэр ыуртээнитэ үһүн кы... быһа ыатыллара, саас урэ сиэмэн талыы, ыра сеабһин, саас ыһыыга (ыыс ыйыгар) сири хорутуу, тарааһын, бурдугу ыһыы, сиэмэ хараҕалланыына, сайын эрдэ сири паардааһын, бааһыналар бүтэйдэрин тутуу, күһүн бурдук быстаҕына маҥнай бурдугу быһыы, түүтээххэйиин, түүнэри сарайга таһыы, куолас интэстээһинэ, молотилкаҕа бурдугу сыстарыы (аста ыыһ), сиилкаҕа кутүгүү, бурдугу ыскылааһкаҕа таһыы, түөрэх бурдугу эиэпиэгээҕэ тартарыы — оҕолор үлэлэрэ этэ.

Сэрии иннигэр оройуон үгүс колхоостарыгар конеестар кэлэннэр оҕуруот астарын үүннэрэллэрэ. Хайахсыт кэһилиэгэр үрэх баһыгар Крупскай аатынан колхозка Ураҕастаах сайылыгар Олексоон корей кини сайылык ыалларын: Дорофеевтар, Петровтар уонна Никитиннэр оҕолорун мунньан, салаҕын табааххэ, луукка, морккуопка тиийэ үүннэрэллэрэ. Оттон Уллэҕадаска корзуоппуй хаппыыста үүнэрэр иннэа бэрк үүнэрэ, бастакы уонна иккис кылаас оҕолоро оскуолаҕа барыахтарыгар диэри үлэлииллэрэ. Киниклэр сыыс оту ыраастыыллара, уу кутталлара. Сэрии сылларыгар ыыра бурдук сыыһыгар сэрээн дэппиэскэ буһарыналлара. Ол ас үгүс кини тыыныи уһаллыта. Сүөһү үлэтигэр ас үол кэмэн сылыгар оҕоҕо ынаҕы ыаппат этилэр, ыырэй көрөллөрө.

Сэрии сылларыгар оҕолор эмиэ улахан дьон курдук үс, түөрт, биэс ыыһы нуорматы толорон стахановецтыы үлэлииллэрэ. 1943 сыллаахха стахановскай үлэлэрин иһин биэс пионер ЫБСЛКС обкомун, үөрэх, сир оҥоһуутун наркомнарын грамоталарынан наҕараадаламмыттара.

Хатылы начальнай оскуолатын үөрэнээччитэ Вася Козлов 1944 сыллаахха үөрэнээччилэр республикатааҕы социалистическай күрэхтэһиилэригэр кыттан, 3 гектар сири атыынан мустарыахтааҕын оннугар 15 гектары мустаран ЫБСЛКС уобаластааҕы комитетын секретара Старков, үөрэх наркома Чемезов, сир оҥоруу наркома Борисов илии баттааһыннаах грамотанан наҕараадаламмыта. Чэй, костюм таҥаһа бэриэмийэ биэрэн үөрдүттэрэ. Ити сылга күһүгэ 9 гектар сири атынан мустарын Чурапчы толорута суох орто оскуолатын үөрэнээччитэ Степа Захаров оройуон советын исполкомун грамотатынан наҕараадаламмыта.

Сэрии кэмигэр оҕо кыралыын улаханныын үөрэнэ-үөрэнэ үлэлээбитэ, күүс-кыамо буолбута. Ол эрээри, үлэ хаһан баҕарар бастыҥнардаах буолааччы. Бастыҥнартан бастыҥнар улахан дьоҥу кытары тэҥҥэ үлэ медалынан наҕараадаламмыттара. Холобур, Сидор Попов (Хатылы), Василий Козлов (Хатылы), Степан Захаров (Чурапчы), Пелагея Старостина (Одьулуун), Акулина Егорова (Одьулуун) уо. д. а.

Урут үөрэнээччилэр үүнээйини буортулааччылары бултааһан государствоҕа туттаах суордугэн туттаралара. Ол сэрии сылларыгар да баара. Итини таһынан оҕолор армияҕа барбыт булчуттары солбуйан күһүн, кыһын хайыһарынан сылдьан куобахтыыллара, тииҥниллэрэ, кырынаастыыллара. «Тимур сулуһа» диэн кинигэҕэ Чакыр нэһилиэгин 12 сааһтаах оҕото Коля Аламов быһаарын мэлдьи 150—170 бырыһыан толороро уонна Чурапчыга элэр бултуттар икки бириигэдэлээн үлэлээбиттэрэ диэн суруллар.

Сэрии кыһалҕата нэһилиэннэҕэ үгүс, үлэ комэ көрүүнэрин соҕтообута. Бэйэлэрэ аргыччы олорор дьон фронт туһа диэн убу, заему, малы, аһы, таҥаһы үгүстүк хомуйаллара. Биһиги оройуон оҕолоро «Саха сирэ», «ЫБСЛКС аатынан», «Союз пионерията», «Саха сирин үөрэнээччилэрэ танкалар тутууларыгар» диэн хамсааһыннарга кохтоохтук кыттыбыттара.

1941—1943 сс. үөрэх дьылларыгар үөрэнээччилэр республикатааҕы социалистическай күрэтэһиилэрэ ыытыллыбыта. Маныаа түйгүннүк үөрэниигэ, байыаннай-физкультурнай дьыалаҕы баһылыырга, о. д. а. күрэхтэһиилэрэ. Чурапчы сиэтэ суох орто уонна Одьулуун начальнай оскуолаларын үөрэнээччилэрэ үчүгэй көрдөрүүнү ситиспиттэрэ.

Чурапчы оскуолатын сэттис кылааһын үөрэнээччитэ, пионер Вика Андросова оборона фондугар 3,8 кг өрөөх, 2,5 хара металлары уонна 300 солк. заему биэрбитин туһунан «Социализм суола» хаһыат саларбыт страницаларыгар ааҕабыт.

Оҕолор фронтовиктар кэргэттэригэр, оҕолоругар мас хайыталлара, муус таһан биэрэллэрэ, кыра оҕолорун көрсөллөрө, дьиэлэрин-уоттарын оремуоннээллэрэ. Биһиги интернакка олорон Дириҥ детдомун оҕолорун кытта шефтэһэр этибит. Дьиэбититтэн аҕалбыт аһылыкпытын биэрэрбит, таҥастарын-саптарын көрсөрбүт. Киниләр өрүү бэйэлэригэр собо суох улахан кэмэйдээх таҥастаах буолаллара, сорохторо олус дьүдэх этилэр. Киниләр билиигин сорохторо араас үлэһит буолан олоролорун көрөр олус үчүгэй.

Сэриилэһэ сылдьар фронтовиктарга итии таҥас, куобах үтүлүк, кээһиэ тигэн ыытартан оҕолор туора турбаттара.

1942 сыл муус устар 15 күнүгэр «Социализм суола» хаһыатка байыаннай фельдшер Дарья Белая Чурапчы толорута суох орто оскуолатын пионердарыгар, үөрэнээччилэригэр суруук ыыттыта бэччэттээммитэ. Онно кини өрө көтөҕүллүүлээхтик патриотическай ис хоһоонноох суругу суруйбут: «Күндү пионердар! Чэйиҥ, биһиги эһигиниэни кэлбэһон, дойдуга өстөөхтөрү үлтүрүтэр туһугар туох кыалларын барытын оҥорууҕуҥ... Эһиэхэ барыгытыгар Ленин «Үөрэниэххэ, үөрэниэххэ уонна өссө үөрэниэххэ» диэн этиитин курдук үөрэнэргитигэр үчүгэйдик уонна түйгүннүк... Итиэннэ партизаннары кытары биирэ өстөөҕү утары охсуһа сылдьар оҕолор иннилэригэр эмиэ үөрэнэргитигэр» диэк.

Сэрии сылларыгар хаһаайыстыбаҕар да күүскэ общественнай баайы-дуолу харыстааһыныгар дьоһэргэ бүттүүн турумнута. Манна пионердар өрүү бэлэм этилэр.

Оҕолор! Эһиги эмиэ бу революционнай уларыта тутуу кэмигэр үчүгэйдик үөрэниҥ, үлэлээҥ, төрөөбүт эмиэ кэпсээн сиэстүөххүт.

М. ПЕРМЯКОВА,
педагогическай
үлэ ветерана.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Хаҥаласпыстыбалар икки ардыларынааҕы Нуотара производственнай участогар маннык үлэһиттэр наадалар:

С-130, Т-150К тракторларга үлэлиир быраабтаах үс тракторист;

икки повар;

биир электрик-дизелист;

тутуу үлэһиттэрэ.

Үлэҕэ ылыллыбыттар сокуонунан көрүллүбүт бары чэпчэтиилэринэн туһаналлар. Кэпсэтиһиэхтэрин баҕалаахтар үлэ чааһыгар ОАПХ хонтуоратыгар кэлэргитигэр эбэтэр 21-871 №-дээх телефонунан билсиһэргитигэр.

КАБЕЛЬ ЛИНИЯТЫН ХАРЫСТААҤ

ССРС Министрдэрин Советын 1969 сыл от ыйын 22 күнүнээҕи 567 №-дээх уураахтынан бигэргэтиллибит «Сибээс линияларын харыстааһын быраабылаларыгар» сөп түбэһиннэрэн, кабельнай линиялар трассалара «охранная зона» диэн ааттаналлар.

Биһиэхэ бөһүөлэк таһыгар киниләр аналлаах остуолбаларынан, оттон бөһүөлэк иһинэн ааһар линиялар техническэй документациянан быһаарыллаллар.

ЛТС сурутунан көҥүлэ суох уонна кини представителин ыҥырбакка эрэ кабельнай линия охраннай зонатыгар сир үлэлэрин ыытыы бобуллар.

Үлэ саҕаланыан иннинэ 3 №-дээх ЛТС представителин кытта бу линия ааһар трассатын чуолкайдааҥ. Кабель трассатыгар ыытыллар үлэлэр илииннэн эрэ толоруллаллар.

Ойдоҥ, шоссейнай суолларга, совхоостар уонна предприятиелар хабар сирдэригэр сөччө дириҥэ суохтук кабельнай линиялар сыталларын. Линияларынан 2000-ҕа диэри вольтаах күүрүү бэриллэр. Ол олоххо кутталлаах.

Кабель линиятын алдьатыы сокуонунан ирдэнэр: «Сэрэтин кинниискэтин» ылан баран үлэни быһаччы толорооччу механизатор бэйэтин дьалаҕайыттан алдьаттаҕына эбэтэр үлэни ыыттарар тэрилтэ, совхоз салайааччылара механизатордары «Сэрэтин кинниискэтэ» суох охраннай зона аттыгар үлэҕэ ыытан кабель линиятын алдьаттардахтарына.

Сибээс кабельнай линиятын харыстааһын быраабылатын тутуһуҥ!

3 №-дээх ЛТС АДМИНИСТРАЦИЯТА.

«Бахсы» совхоз дирекцията, парткома, профкома колхознай-совхознай тутуу ветерана
НОГОВИЦЫН Андрей Семенович
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн, кэргэннигэр, оҕотугар, сиэннэригэр, аймахтарыгар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Бахсы сельскай Советэ уонна кини исполкома колхознай-совхознай тутуу ветерана
НОГОВИЦЫН Андрей Семенович
уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүнэн чугас дьонноругар дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Редакторы солбуйааччы М. Н. СИДОРОВА.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.

«САҤА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4315

ЗАКАЗ № 88. Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв.